

Josep Maria Tamarit Sumalla
Universitat Oberta de Catalunya

Laura Arantegui Arràez
Universitat Oberta de Catalunya

Alba Marsol Gutiérrez
Universitat Oberta de Catalunya

Hi ha una singularitat punitiva a Catalunya?

Estudi amb dades d'homicidis

Resum

La recerca criminològica no ha indagat fins ara si hi ha trets distintius que permetin caracteritzar la resposta del sistema penal a la delinqüència a Catalunya. Aquest estudi, centrat en els casos d'homicidi, parteix d'una revisió de dades oficials sobre denúncies, condemnes i població penitenciària, i realitza una anàlisi de dades obtingudes de sentències. S'han trobat diferències entre Catalunya i altres territoris d'Espanya respecte a la taxa de condemna i, de manera no significativa, en la durada mitjana de les penes. Les diferències són moderades però rellevants, atès que es produeixen en el si d'un sistema legal i judicial unitari, en què la determinació de la pena es troba molt condicionada per estrictes regles legals. La resposta menys punitiva del sistema penal a Catalunya pot interpretar-se, sobretot, com a efecte d'una càrrega de treball superior i un menor nombre de recursos disponibles, tot i que les conclusions són una primera aproximació a una qüestió que requerirà més atenció de la futura recerca.

Sumario

La investigación criminológica no ha indagado hasta ahora si existen rasgos distintivos en la respuesta del sistema penal a la delincuencia en Cataluña. Este estudio, centrado en los casos de homicidio, parte de una revisión de datos oficiales sobre denuncias, condenas y población penitenciaria y realiza un análisis de datos obtenidos de sentencias. Se han encontrado diferencias entre Cataluña y otros territorios de España en relación con la tasa de condena y, de forma no significativa, la duración media de las penas. Las diferencias son moderadas pero relevantes, dado que se producen en el seno de un sistema legal y judicial unitario, en el que las decisiones sobre la determinación de la pena están muy condicionadas por estrictas reglas legales. La respuesta menos punitiva del sistema penal en Cataluña puede interpretarse, ante todo, como consecuencia de una mayor carga de trabajo y una menor disponibilidad de recursos, aunque las conclusiones van a requerir más atención por parte de la futura investigación.

Abstract

Criminological research has not yet explored whether there are distinctive features that make it possible to characterize the response of the criminal justice system to crime in Catalonia. This study, focused on homicide cases, is based on a review of official data on reports, convictions, and the prison population, and conducts an analysis of data obtained from criminal judgments. Differences have been found between Catalonia and other areas of Spain with regard to the conviction rate and, without statistical significance, the average duration of prison sentences. The differences are moderate but significant, since they occur within a unified legal and judicial system in which sentencing decisions are heavily constrained by strict legal rules. The lower punitiveness could be interpreted mainly as a consequence of a higher workload and fewer available resources, though the conclusions should be perceived as a first approach to an issue that will need further research.

Título: ¿Hay una singularidad punitiva en Cataluña? Estudio con datos de sentencias

Title: ¿Is there a punitive singularity in Catalonia? A sentencing study

Palabras clave: Condena, Pena, Punitivismo, Sentencias

Keywords: Conviction, Punishment, Punitiveness, Sentencing

DOI: 10.31009/InDret.2026.i3.14

3.2026

Recepción

18/11/2025

-

Aceptación

28/05/2026

-

Índex

-

1. Introducció

1.1. L'estat de la recerca

- a. Els factors que influeixen en les decisions judicials
- b. Diferències territorials: factors socials
- c. Factors institucionals
- d. Recerca en homicidis
- e. Evolució de les condemnes i de la població penitenciària

2. Objectius

3. Metodologia

4. Resultats

4.1. Dades oficials

- a. Dades policials
- b. Dades judicials
- c. Població penitenciària
- d. Dades del context social

4.2. Resultats de l'anàlisi de sentències

- a. Taxa de condemna
- b. Penes imposades
- c. Durada del procediment

5. Discussió

6. Conclusions i limitacions

7. Referències

-

Este trabajo se publica con una licencia Creative Commons Reconocimiento-No Comercial 4.0 Internacional

1. Introducció*

Les característiques pròpies de la resposta penal a la delinqüència a Catalunya no han estat un assumpte de què s'hagi ocupat fins ara la recerca criminològica. El fet que hi sigui aplicable el Codi penal i les normes processals i penitenciàries espanyoles i que els jutges penals que hi actuen es trobin sota una organització judicial unitària, a diferència del que succeeix normalment als Estats federals, és una bona raó que explica l'escàs interès per conèixer els possibles aspectes diferencials respecte a altres territoris. Amb tot, una qüestió com la persistent diferència en la taxa de població penitenciària entre Catalunya (on les presons són gestionades pel govern autonòmic) i la resta de l'Estat, fins ara difícil d'explicar a partir de les dades disponibles¹, segueix plantejant la necessitat d'estudis que aportin elements per poder avançar en la comprensió d'aquest tret diferencial.

Cal indicar també que han estat poc freqüents els estudis que a Espanya han indagat en com, en termes generals, les diferències territorials són un factor que pot influir en les decisions judicials sobre el sentit de la sentència (condemna o absolució) i respecte a la pena imposada a les persones acusades condemnades. La recerca feta en altres països, sobretot en l'àmbit angloamericà, sobre la influència de factors extra-legals en les decisions dels tribunals penals, ha tingut fins ara poc impacte aquí, com han posat en relleu alguns autors².

Com ha assenyalat GARLAND³, el coneixement de les cultures i polítiques locals mitjançant l'estudi del càstig penal ens permet aprendre molt de les nostres societats i sobre nosaltres. Aquest estudi pretén cobrir el buit actualment existent, aportant nou coneixement amb el focus en delictes d'homicidi, a partir d'una revisió de les dades oficials sobre denúncies, condemnes i població penitenciària, i una anàlisi de dades obtingudes de sentències penals. El delicte d'homicidi és un bon indicador a l'hora de comparar sistemes penals i pràctiques punitives, tant per la seva gravetat com perquè tant les circumstàncies dels fets com les tipologies legals i les penes són més homogènies que en altres delictes. En la recerca prèvia s'ha destacat que les anàlisis comparatives sobre el rigor punitiu de les sentències convé fer-les de manera separada en referència a tipus específics de delinqüència, atès que la variabilitat territorial està en gran mesura relacionada amb el tipus delictiu en què es fonamenta la decisió sobre la pena imposada pels tribunals⁴. També cal tenir en compte que si els homicidis no són objecte d'estudi específic fàcilment poden passar desapercebuts, ja que representen una part petita, en termes quantitatius, de la delinqüència⁵.

* Autora de contacte: Alba Marsol Gutiérrez (amarsolg@uoc.edu).

¹ TAMARIT, Josep, «El sistema penitenciari català: fonament i exercici de la competència», *Revista d'estudis autonòmics i federals*, 23, 2016, pp. 235-273.

² GARCÍA DOMÍNGUEZ / MIRÓ LLINARES, «¿Hacemos sentencing? Una revisión sistemática sobre la sentencia como objeto de estudio científico en España», *InDret*, 2, 2025, pp. 262-300.

³ GARLAND, *Punishment and Modern Society*, Clarendon Press, 1990.

⁴ MARLIN / TANSKANEN, «Regional variation in sentences for child sexual abuse: An empirical study with Finnish court data», *International Journal of Law, Crime and Justice*, 71, 2022, pp. 1-12.

⁵ AUERHAHN / HENDERSON / MCCONNELL / LOCKWOOD, «Are You Judged by the Residence You Keep? Homicide Sentencing, Attribution and Neighborhood Context», *Criminology, Criminal Justice, Law & Society*, 18(1), 2017, pp. 28-51.

1.1. L'estat de la recerca

a. Els factors que influeixen en les decisions judicials

Els resultats dels estudis sobre els factors que influeixen en les sentències penals són prou coneguts en la recerca criminològica. És sabut que, més enllà dels factors legals que han de tenir en compte a l'hora de prendre decisions sobre la pena que cal imposar, els jutges poden estar influïts per factors extrajudicials, que s'han explicat amb la teoria de les “preocupacions focals” (*focal concerns*). Segons aquest enfocament, els jutges decideixen basant-se en tres tipus de preocupacions: el dany causat per l'ofensor i el retret que mereix el seu comportament, la necessitat de protegir a la comunitat i consideracions de tipus pràctic, entre les quals s'hi poden trobar diverses qüestions sobre l'entorn i les conseqüències de la pena per a la persona condemnada⁶. També s'ha explicat la disparitat judicial en les sentències penals des de la “hipòtesi de l'alliberament”, segons la qual els jutges estan més influïts per factors subjectius quan les proves del cas són menys consistents⁷. Aquests estudis s'han centrat en factors com el sexe, l'edat, la nacionalitat o l'ètnia de l'acusat i de la víctima, la relació entre ells, i característiques del tribunal o del procés, com l'existència o no de conformitat entre l'acusat i l'acusació.

Amb tot, com han destacat alguns autors⁸, qualsevol estudi sobre les decisions judicials ha de tenir en compte la necessitat de controlar les variables que són legalment rellevants. Aquesta necessitat, especialment important en general en els sistemes europeus⁹ és cabdal en un sistema jurídic com l'espanyol, en què la determinació judicial de les penes està sotmesa a regles legals relacionades amb la tipologia delictiva, el grau d'execució del delictes, l'autoria o participació i la concurrència de circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal.

Els resultats de les anàlisis empíriques sobre els factors extra-legals han aportat arguments al debat sobre el problema de la disparitat, que ha estat una preocupació que ha dut a desenvolupar, en països anglosaxons, caracteritzats per un sistema en principi més obert a la discrecionalitat judicial, iniciatives per reduir-la, com l'elaboració de *sentencing guidelines*. Aquest mecanisme ha millorat la consistència de les resolucions judicials¹⁰.

⁶ STEFFENSMEIER / KRAMER / STREIFEL, «Gender and Imprisonment Decisions», *Criminology*, 31, 1993, pp. 411-446.

STEFFENSMEIER / ULMER / KRAMER, «The Interaction of Race, Gender, and Age in Criminal Sentencing: The Punishment Cost of Being Young, Black, and Male», *Criminology*, 36(4), 1998, pp. 763-798.

SPOHN / HOLLERAN, «The Imprisonment Penalty Paid by Young, Unemployed Black and Hispanic Male Offenders», *Criminology*, 38, 2000, pp. 281-306.

CURRY / LEE / RODRÍGUEZ, «Does victim gender increase sentence severity? Further explorations of gender dynamics and sentencing outcomes», *Crime & Delinquency*, 50, 2004, pp. 319 ss.

⁷ DEVINE / BUDDENBAUM / HOUP / STUDEBAKER / STOLLE, “Strength of evidence, extraevidentiary influence, and the liberation hypothesis: Data from the field”, *Law and Human Behavior*, 33(2), 2009, pp. 136-148;

PINA-SANCHÉZ / HAMILTON / TENNANT, “Estimating Discrimination in Sentencing: Distinguishing between Good and Bad Controls”, *European Journal of Empirical Legal Studies*, 2(3), 2025, pp. 8-10.

⁸ STEFFENSMEIER / KRAMER / STREIFEL, *Criminology*, 31, 1993, pp. 411-446.

CURRY / LEE / RODRÍGUEZ, *Crime & Delinquency*, 50, 2004, pp. 319 ss.

⁹ KILLIAS, «Sentencing reform — from rhetoric to reducing sentencing disparity», *European Journal of Criminal Policy and Research*, 2, 1994, pp. 19-28.

¹⁰ PINA-SANCHÉZ / GRECH, «Location and Sentencing: To What Extent Do Contextual Factors Explain Between Court Disparities?», *British Journal of Criminology*, 58(3), 2018, pp. 529-549.

PINA-SANCHÉZ / LINACRE, «Enhancing Consistency in Sentencing: Exploring the Effects of Guidelines in England and Wales», *Journal of Quantitative Criminology*, 30(4), 2014, pp. 731-748.

Les diferències entre territoris es troben entre les que han suscitat més preocupacions relacionades amb la disparitat. Respecte a aquest factor, la recerca als Estats Units (EUA) ha revelat que els tribunals en llocs amb menys població tendeixen a ser més punitius, fet que s'ha atribuït a la influència de la pressió pública¹¹. Els tribunals en zones rurals són més durs a l'hora d'empresonar comparats amb els d'àrees urbanes, en especial les ciutats grans¹².

En els pocs estudis que s'han basat en sentències de tribunals espanyols, s'han trobat resultats en aquest mateix sentit en una mostra àmplia de casos de d'agressió i abús sexual, amb una diferència significativa entre la mitjana de la pena de presó en les províncies rurals i les províncies urbanes de cinc mesos (81,2 i 76,1 mesos, respectivament)¹³. Tanmateix, en un altre estudi amb una mostra de casos de violació de dones adultes, la diferència entre les sentències dictades per les Audiències en un entorn rural i les d'un entorn urbà, de només dos mesos, no va resultar significativa¹⁴. Respecte als casos en què hi ha acord de conformitat entre acusació i defensa, la probabilitat d'una sentència de conformitat ha resultat ser més alta en les províncies rurals que en les províncies urbanes i metropolitanes, però sense que el factor territorial hagi exercit una influència significativa sobre la pena, atès que aquesta es troba condicionada bàsicament per factors de caràcter legal¹⁵.

b. Diferències territorials: factors socials

Quan s'han trobat diferències territorials en les sentències, s'han explicat d'acord amb dos tipus d'arguments: els de caràcter sociocultural i els basats en qüestions organitzatives o institucionals. Pel que fa als primers, WEINSTEIN¹⁶ ha suggerit que les variacions regionals persistents en les sentències als EUA tenen les seves arrels en les lluites polítiques de la Reforma a Anglaterra i en les cultures dels subgrups de les primeres colònies americanes. Segons aquesta tesi, que no està basada en una anàlisi empírica, l'herència dels puritans explicaria que els tribunals siguin més punitius a Nova Anglaterra, mentre que a Pensilvània predomina una actitud més moderada, en línia amb els ideals quàquers de tipus pacifista més favorables a la rehabilitació i a la justícia restaurativa.

La relació entre el factor territorial i l'ideològic posa en relleu les aportacions dels estudis empírics que han examinat la ideologia dels jutges. Aquests estudis han estat escassos, no perquè la qüestió no tingui interès, sinó per la dificultat de recollir i tractar aquest tipus d'informació. Als EUA, TIEDE I ALTRES¹⁷ van confirmar la hipòtesi que associa el punitivisme amb ideologia

¹¹ JOHNSON, «The Multilevel Context of Criminal Sentencing: Integrating Judge and County-level Influences», *Criminology*, 44(2), 2006, pp. 259-298.

¹² ULMER / JOHNSON, «Sentencing in Context: A Multilevel Analysis», *Criminology*, 42(1), 2004, pp. 137-178.

¹³ TAMARIT / AIZPITARTE / ARANTEGUI / ROMERO, «Respuesta judicial a la agresión y al abuso sexual: Relevancia de los factores legales y extralegales», *Revista de Derecho penal y Criminología*, 27, 2022, pp. 197-238.

¹⁴ TAMARIT / ROMERO / ARANTEGUI / AIZPITARTE, «How Criminal Is It to Rape a Partner According to the Justice System? Analysis of Sentences in Spain (2015–2022)», *European Journal on Criminal Policy and Research*, 30, 2023, pp. 567–587.

¹⁵ ROMERO / ARANTEGUI / TAMARIT, The impact of plea bargaining on sexual offences in Spain: an analysis of judicial sentences. *Journal of Criminal Justice*, 90, 2024, pp. 102150. Altres estudis han aportat resultats valuosos sobre els factors extralegals que influeixen en les conformitats, amb mostres de Catalunya, però no han incidit en el factor territorial: KEMP/ VARONA, Foreign and dangerous? Unpacking the role of judges and prosecutors in sentencing disparities in Spain. *The British Journal of Criminology*, 63(4), 2023, pp. 984–1002.

¹⁶ WEINSTEIN, «The historical roots of regional sentencing variation», *Roger Williams University Law Review*, 11(2), 2006, pp. 493-509.

¹⁷ TIEDE / CARP / MANNING, «Judicial attributes and sentencing deviation cases: do sex, race, and politics matter?», *The Justice System Journal*, 31(3), 2010, pp. 125-148.

conservadora, de manera que els jutges promoguts per demòcrates van resultar més favorables als acusats que els que havien estat promoguts pels republicans.

La relació entre penes i política ha estat sempre un tema d'interès per a la penologia comparada i pot exercir un paper rellevant en l'explicació de les diferències territorials. Les polítiques penals no estan relacionades directament amb les taxes de delinqüència, sinó que són el resultat d'una interacció complexa entre diversos factors que influeixen en diversos actors i, com SNACKEN¹⁸ ha indicat, societats amb un nivell més elevat de respecte als drets humans, de benestar social i de democràcia acostumen a tenir polítiques menys punitives. A Europa ha estat objecte de debat l'existència d'un model propi, caracteritzat per una suavitat de les pràctiques penals i un major pes de la preocupació pels drets humans, en comparació amb els EUA¹⁹. En aquest context, CAVADINO I DIGNAN²⁰ han destacat la diferència existent entre els països amb polítiques neoliberals (bàsicament el Regne Unit) i els que han mostrat més avenços en el model d'Estat social (els països escandinaus), amb una tendència més punitiva en els primers que en els segons.

De tota manera, a l'hora d'examinar les diferències nacionals, la tesi bàsica de que els països en què s'han aplicat polítiques de signe neoliberal tenen xifres d'empresonament més elevades ha estat qüestionada per LOADER I SPARKS²¹, que destaquen la necessitat de tenir en compte les dinàmiques culturals de proximitat més que les presumpcions derivades de teoritzacions generals.

Un antecedent d'especial interès per al nostre estudi és l'aportació de TONRY²² respecte a les sentències dictades al Quebec, que, afirma, són les menys punitives del Canadà, malgrat que les lleis penals i processals són comunes a tot el país, i les institucions del Quebec només tenen competència en l'execució. D'altra banda, pel que respecta a Bèlgica, SNACKEN²³ ha destacat que les sentències en la comunitat valona són més suaus que les dictades pels tribunals de la comunitat flamenca. L'autora relaciona aquesta diferència amb la influència d'experts i professionals, indicant que els llocs on aquests actors tenen més intervenció en la presa de decisions s'adopten pràctiques menys punitives, i amb la possible influència del partit d'ultradreta *Vlaams Belang*, que té un discurs punitiu contra la delinqüència i la immigració, a la comunitat flamenca²⁴.

Com ja hem indicat, les anteriors opinions no han estat en general el resultat d'estudis empírics. La recerca empírica s'ha ocupat més de la influència d'altres factors contextuais relatius a la comunitat, com el fet que el tribunal es trobi en una àrea amb una elevada proporció de minories racials o de persones en situació socialment desavantatjada, fet que en general s'espera que

¹⁸ SNACKEN, «Resisting punitiveness in Europe», *Theoretical Criminology*, 14(3), 2010, pp. 273–292.

¹⁹ DAEMS, «Punishment and the question of Europe», a DAEMS / VAN ZYL SMIT / SNACKEN, Sonja (eds.), *European Penology*, Hart Publishing, Oxford, 2013.

²⁰ CAVADINO / DIGNAN, *Penal Systems: A Comparative Approach*. Sage Publications, London, Thousand Oaks and New Delhi, 2006.

²¹ LOADER / SPARKS, «Knowledge Politics and Penal Politics in Europe», en DAEMS / VAN ZYL SMIT / SNACKEN (eds.), *European Penology*, Hart Publishing, Oxford, 2013.

²² TONRY, «Determinants of Penal Policies», en TONRY, Michael (ed.), *Crime, Punishment, and Politics in Comparative Perspective*, *Crime and Justice: A Review of Research*, 36, University of Chicago Press, Chicago, 2007, pp. 1–48.

²³ SNACKEN, «Penal Policy and Practice in Belgium», *Crime and Justice: Crime, Punishment, and Politics in a Comparative Perspective*, 36(1), 2007, pp. 127–215.

²⁴ SNACKEN, *Crime & Justice*, 36(1), 2007, pp. 127–215.

SNACKEN, *Theor. Criminology*, 14(3), 2010, pp. 273–292.

dugui a penes més dures. Segons LIGHT²⁵, el tracte més punitiu que reben les persones migrants s'explica per la influència que pot exercir en els jutges la percepció, per part d'un sector important de la població, d'una associació entre aquestes persones i el risc de cometre delictes, situació més marcada als EUA que a Alemanya. Un indicador que s'ha examinat, en relació amb els factors relacionats amb l'entorn social del territori, ha estat la taxa de població desocupada²⁶. Els resultats d'aquests estudis, però, presenten resultats contradictoris. Així, per exemple, FELDMEYER I ULMER²⁷ han trobat a Pensilvània que les diferències de pena per raó de l'ètnia de l'ofensor no estan condicionades per la composició ètnica de la població. Tanmateix, en el nostre entorn no s'han dut a terme estudis que hagin examinat la influència dels factors relacionats amb el context socioeconòmic del territori²⁸.

c. Factors institucionals

Han estat bastants els estudis duts a terme als EUA que han confirmat la influència de factors extra-legals relacionats amb l'organització dels tribunals en les seves decisions²⁹. Un aspecte que ha trobat suport empíric ha estat que els tribunals amb una càrrega de treball més elevada tendeixen a tractar amb més benevolència als ofensors³⁰. Això s'explicaria pel fet que els jutges amb més assumptes pendents per resoldre es mostren menys estrictes, com a conseqüència de la pressió produïda per una excessiva càrrega de treball³¹. Aquests factors poden estar relacionats amb diferències territorials dins d'un mateix sistema jurídic. Alguns autors es refereixen, a més, a la rellevància dels recursos disponibles i a aspectes de cultura institucional o de l'organització que determinen la influència del grup de treball en l'actuació dels individus i produeixen trets culturals distintius de cada tribunal³² i l'existència d'una "cultura judicial local"³³. En aquesta línia, un estudi amb dades extretes de casos judicials de violència en relacions íntimes a Catalunya ha conclòs que la càrrega de treball dels jutges és un dels factors determinants del resultat, amb una menor disposició a acordar ordres de protecció de les víctimes per part dels jutges amb una càrrega de treball més elevada³⁴.

²⁵ LIGHT, «Punishing the others. Citizenship and State Social Control in the United States and Germany», *European Journal of Sociology*, 58(1), 2017, pp. 33-71.

²⁶ SNACKEN. *Criminology*, 14(3), 2010, pp. 273-292.

²⁷ FELDMEYER / ULMER, «Racial/ethnic Threat and Federal Sentencing», *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 48, 2011, pp. 238-270.

²⁸ Sense entrar en la relació entre migració i diferències territorials, LÓPEZ-RIBA I ALTRES (2022) han examinat la influència de l'origen nacional en les sentències a Catalunya, amb dades obtingudes dels tribunals de Barcelona i Girona, i han trobat que les decisions judicials són més severes per als ofensors d'origen migrant respecte al fet d'imposar o no penes de presó, però no respecte al temps d'empresonament.

LÓPEZ RIBA / RUIZ CABELLO / VARONA GÓMEZ / VASILESCU, «Equality before the Courts? Studying citizenship disparities in sentencing in Catalonia», *European Journal on Criminal Policy and Research*, 29, 2022, pp. 601-624.

²⁹ EISENSTEIN / FLEMMING / NARDULLI. *The Contours of Justice: Communities and their Courts*, Boston, 1988.

ULMER / JOHNSON, «Sentencing in Context: A Multilevel Analysis», *Criminology*, 42(1), 2004.

³⁰ KRAMER / ULMER, *Sentencing Guidelines: Lessons from Pennsylvania*, Lynne Rienner, Boulder (CO), 2009.

ULMER. / BRADLEY, «Variation in trial penalties among serious violent offenders», *Criminology*, 2006.

ULMER / LASKORUNSKY, «Sentencing Policies and Practices in Pennsylvania: Four Decades of Change», *Oxford Handbook Topics in Criminology and Criminal Justice*, 2014, pp. 1 ss.

³¹ PINA-SANCHÉZ / GRECH. *Criminol.*, 58(3), 2018, pp. 529-549; PINA-SANCHÉZ / HAMILTON / TENNANT. *Emp. Leg. Studies*, 2(3), 2025, pp. 9-10.

³² ULMER., «Recent Developments and New Directions in Sentencing Research», *Justice Quarterly*, 29(1), 2012, pp. 1-40.

³³ JOHNSON, *Criminology*, 44(2), 2006, pp. 259-298.

³⁴ VALLBÉ / RODRIGUEZ-FOLCH, The effects of judges' gender on decisions regarding intimate partner violence, *Journal of Empirical Legal Studies*, 20(3), 2023, pp. 641-668.

També s'ha trobat que la massificació penitenciària influeix en les decisions dels jutges, que són més reticents a imposar penes de presó o a que siguin excessivament llargues quan preveuen que les condicions de l'empresonament seran més aflictives³⁵. Això explicaria que els jutges siguin més benèvols en zones urbanes.

d. Recerca en homicidis

La recerca basada en casos d'homicidi als EUA ha aportat resultats força rellevants. Alguns autors han destacat l'existència d'una associació entre la duresa de les penes i les taxes de delinqüència, a partir de comparacions inter-territorials. COONEY I BURT³⁶, a partir d'un estudi d'homicidis en 32 estats americans, han trobat que en els llocs on la delinqüència és baixa la resposta punitiva és més dura, la qual cosa confirmaria la idea de DURKHEIM de la normalitat del crim i la tesi que en una "comunitat de sants" els pocs individus que infringeixen la norma serien castigats severament. És obvi que aquests resultats contradiuen la vinculació que sovint s'ha establert entre suavitat punitiva i baixa delinqüència com a tret característic dels sistemes penals a Europa, en comparació amb la duresa punitiva i elevada delinqüència als EUA³⁷.

El context geogràfic ha estat un dels factors examinats en alguns estudis, com el d'AUERBAHN I ALTRES³⁸, segons el qual els homicides que residien en àrees caracteritzades per un grau elevat de desorganització social van rebre penes de presó de més curta durada que els acusats residents en altres zones. Els autors han explicat aquesta diferència entre territoris per un procés complex, en què juguen un paper essencial les atribucions que els jutges fan sobre les persones acusades, en el sentit de les preocupacions focals.

Cal destacar també estudis fets en altres països, com el de TESTA I ALTRES³⁹ al Brasil, basat tant en factors que influeixen en la decisió de condemnar o no als acusats com en els que determinen el temps d'empresonament. Les característiques del veïnat exercien un efecte significatiu, però només en els casos de persones condemnades per homicidi en un entorn urbà, la qual cosa confirma els resultats dels estudis que han trobat una resposta punitiva més benigna per als residents en barris amb condicions socials desfavorables⁴⁰.

A l'àmbit europeu, CAMPBELL⁴¹ ha assenyalat que l'observació de les diferències entre els diversos països en les sancions imposades per als casos d'homicidi planteja més preguntes que respostes. El fort contrast entre el Regne Unit, d'una banda, i un grup de països en què destaquen Alemanya i els països escandinaus, d'altra, és, per a aquest autor, un dels aspectes més remarcables del panorama punitiu a Europa. Espanya es troba en el darrer grup, a més dels Països Baixos, la República txeca, Portugal o Finlàndia, caracteritzat per un baix percentatge de condemnats a

³⁵ JOHNSON, *Criminology*, 44(2), 2006, pp. 259-298.

³⁶ COONEY / BURT., «Less crime, more punishment», *American Journal of Sociology*, 114(2), 2008, pp. 491-527.

³⁷ TONRY, «Punishment policies and patterns in Western countries», en TONRY / FRASER (eds.), *Sentencing and Sanctions in Western Countries*, Oxford University Press, Oxford, 2001, pp. 3-28.

KLEINFELD, «Two Cultures of Punishment», *Stanford Law Review*, 68, 2016, pp. 933-1036.

³⁸ AUERHAHN / HENDERSON. / MCCONNELI / LOCKWOODD, «Are You Judged by the Residence You Keep? Homicide Sentencing, Attribution and Neighborhood Context», *Criminology, Criminal Justice, Law & Society*, 18(1), 2017, pp. 28-51.

³⁹ TESTA / SANTOS / RIBEIRO / HARTLEY, «Assessing Racial Disparities in Homicide Sentencing: Findings From Brazil», *Journal of Interpersonal Violence*, 38(9-10), 2022, pp. 6553-6575.

⁴⁰ AUERHAHN / HENDERSON. / MCCONNELI / LOCKWOODD, *CCJLS*, 18(1), 2017, pp. 28-51.

⁴¹ CAMPBELL, «Homicide and Punishment in Europe», a BOCK (ed.), *Handbook of European Homicide Research*, v. 1, Springer, 2012, pp. 273-284.

penes llargues per homicidis⁴². La relació entre aquestes diferències interterritorials, en sistemes polítics i jurídics que presenten trets comuns i distintius, i les qüestions institucionals, de context històric, cultura política i ús del poder de castigar per part de l'Estat ha estat poc explorada i Campbell suggereix que podria ser un bon camp per a la futura recerca.

Un estudi comparatiu basat en l'evolució de les dades oficials d'homicidis consumats entre 1980 i 2000⁴³ ha permès destacar les diferències entre els EUA i alguns països europeus, confirmant la relació inversa entre l'evolució de la delinqüència i la del càstig. Mentre als EUA els homicidis disminuïen, la probabilitat de condemna va experimentar un fort increment, en contrast amb el que va succeir a Suècia, Anglaterra i Escòcia, amb un ascens del nombre d'homicidis paral·lel a una disminució de la probabilitat de condemna. L'extensió mitjana de les penes de presó imposades van augmentar en aquest període en els tres països europeus esmentats. LIEM I ALTRES⁴⁴ van confirmar la referida relació inversa pel que fa a les penes imposades als Països Baixos: les penes mitjanes augmentaven alhora que disminuïen els homicidis.

A Espanya, destaca l'estudi de STANCU I VARONA⁴⁵, que pretenia conèixer l'impacte de l'escalada punitiva experimentada per la política criminal en les decisions dels tribunals en casos d'homicidi. Els resultats no van confirmar que els jutges haguessin estat influenciats per aquesta tendència, atès que el sistema legal de determinació de la pena hauria operat com a barrera davant de possibles actituds més punitives. Cal a més tenir en compte l'estudi descriptiu d'HAVA GARCIA⁴⁶ sobre homicidis i assassinats, basat en sentències del Tribunal Suprem, que va mostrar una distribució territorial dels delictes molt similar al percentatge de població resident en les comunitats autònomes.

e. Evolució de les condemnes a presó i de la població penitenciària

Les tendències experimentades en l'evolució de la població penitenciària a Espanya són notòries, amb un increment sostingut fins l'any 2010, una posterior reducció fins a 2022 i un nou i de moment lleuger increment en els últims anys. És també prou conegut que l'evolució a Catalunya discorre paral·lela a la de la resta de l'Estat, tot i que, de manera persistent, al voltant de 20 punts per sota (en número d'interns per 100.000 habitants), fet del qual fins ara no se n'han pogut explicar les causes.

És sabut també que l'elevada població penitenciària a l'Estat (en comparació amb altres països de l'Europa occidental) és conseqüència de la llargada de les penes imposades i d'un ús més restringit de la llibertat condicional, no del nombre d'entrades en presó, que ha estat sempre baix, en termes comparatius. Destaca en aquest sentit la reducció de les entrades en presó des dels anys noranta del segle XX fins al 2022, tot i que ha augmentat el nombre de condemnats, fet que s'explica, com ha demostrat CID⁴⁷ (2025), per un increment de les suspensions de l'execució

⁴² CAMPBELL, cit. Sobre els sistemes punitius a Europa, també CAVADINO / DIGNAN, *Penal Systems: A Comparative Approach*. Sage Publications, London, Thousand Oaks and New Delhi, 2006.

⁴³ FARRINGTON, «Homicide in eight countries from 1980 to 2000: the flow from crimes committed to time served in prison», *Homicide Studies*, 24(3), 2020, pp. 268-282.

⁴⁴ LIEM / AARTENE / VÜLLERS, «From detection to sentencing: a homicide case flow analysis of the Dutch criminal justice system», *Policing and Society*, 32(4), 2022, pp. 560-576.

⁴⁵ STANCU / VARONA GÓMEZ, «¿Punitivismo también judicial? Un estudio a partir de las condenas penales por homicidio en España (2000-2013)», *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 19, 2017, pp. s/p.

⁴⁶ HAVA GARCÍA, «Un estudio descriptivo de los homicidios y asesinatos por el Tribunal Supremo entre 2017 y 2021», *Revista española de investigación criminológica*, 20(1), 2022, pp. 1 ss.

⁴⁷ CID MOLINÉ, «El futuro de las penas de prisión en España», *InDret*, 1, 2025, pp. 267-296.

de la pena. Aquest autor afegeix que la disminució de les entrades a presó a Espanya s'explica també com una conseqüència de la transformació qualitativa de la delinqüència, no de la seva reducció. Són il·lustratives d'aquesta transformació, precisament, les dades de persones condemnades per homicidi dolós, que passen de representar un 0,5% l'any 1980 a només un 0,1% l'any 2022, mentre que els condemnats per delictes de lesions passen de ser un 4,6% a un 17,1% en aquest període.

Un estudi de BLAY I VARONA⁴⁸ (2021) fet a Catalunya, amb una mostra d'executòries dictades pels jutjats penals de Barcelona i Girona els anys 2015 i 2016, va revelar que les condemnes de presó suspeses o substituïdes havien arribat fins a un 79%. No sabem, però, si les xifres són similars a la resta de l'Estat i si una possible diferència en l'ús d'aquest mecanisme legal podria explicar que la població penitenciària catalana sigui més baixa.

2. Objectius

El present estudi té com a objectiu conèixer com els tribunals penals resolen els casos d'homicidi a Catalunya. Partint del fet que l'actuació d'aquests tribunals es troba sotmesa a un marc legal i a una organització institucional unitaris al conjunt d'Espanya i de l'existència d'indisidències d'una actitud punitiva diferent a la de la resta de l'Estat, aquest objectiu es concreta en les següents preguntes de recerca:

Els tribunals penals a Catalunya tenen una actitud diferent als de la resta de l'Estat quan dicten sentències en casos d'homicidi, quan decideixen sobre la condemna de les persones acusades i quan determinen la pena que els imposen, en cas de culpabilitat?

Els trets diferencials poden explicar-se per raons relacionades amb l'entorn social o per motius relatius a l'organització judicial?

3. Metodologia

L'estudi ha partit d'un recull de dades oficials sobre homicidis, disponibles en els informes publicats pel Ministeri de l'Interior del Govern de l'Estat i pel Departament d'Interior (Mossos d'Esquadra) del Govern Autònom de Catalunya, i sobre condemnes, extretes dels webs de l'*Instituto Nacional de Estadística* (INE) i del *Consejo General del Poder Judicial* (CGPJ). També s'ha accedit a dades penitenciàries del Departament de Justícia de Catalunya ("Descriptors estadístics") i de la Secretaria d'Estat de serveis penitenciaris del Ministeri de l'Interior. Com ja han indicat estudis anteriors⁴⁹ les dades oficials a Espanya presenten mancances força rellevants. Les dades de l'INE sobre condemnats segueixen tenint limitacions prou conegudes, com la confusió respecte a les dades referides a fets, a autors i a víctimes, la desconexió temporal entre detencions i condemnes i la definició de les tipologies delictives. El CGPJ publica informes anuals amb dades d'homicidis ("Análisis y homicidios en las sentencias del CENDOJ"), que no poden ser

⁴⁸ BLAY GIL / VARONA GÓMEZ, «El castigo en la España del siglo XXI. Cartografiando el iceberg de la penalidad», *Política Criminal*, 16(31), 2021, s/p.

⁴⁹ Sobre les estadístiques policials, AEBI / LINDE, «El misterioso caso de la desaparición de las estadísticas policiales españolas», *Revista electrónica de ciencia penal y criminología*, 12, 2010; SERRANO GÓMEZ. «Dudosa fiabilidad de las estadísticas policiales sobre criminalidad en España», en *Revista de Derecho penal y criminología*, 3.ª época, n. 6, 2011, p. 446. Sobre les estadístiques oficials en general i, en concret, amb referència a les dades de l'INE, Serrano TÁRRAGA, La medición del delito y la importancia de sus aportaciones para la criminología contemporánea. *Revista de Derecho UNED*, n. 20, 2017, pp 132-133.

utilitzades com a font fiable per determinar el nombre real de casos, per dues raons: en primer lloc, perquè es basen en les sentències publicades al CENDOJ, base de dades que conté la major part però no totes les sentències dictades per les Audiències provincials; en segon lloc, perquè contenen errors numèrics fàcilment detectables.

A més, s'han consultat totes les sentències d'homicidi publicades a la base de dades del CENDOJ dictades per les Audiències provincials en el període comprès entre 2018 i 2024, a partir de les veus *Homicidi O Assassinat Y (Homicidi Y Assassinat)*, en castellà i en català. S'han inclòs a la mostra tots els casos jutjats a partir d'una acusació homicidi o assassinat dolós, tant en grau de consumació com en temptativa. S'han exclòs les sentències de l'Audiència Nacional, les dictades en apel·lació i les d'homicidis per imprudència. El nombre de sentències recollides que compleixen els requisits d'inclusió esmentats ha estat de 2.703, que no correspon a la totalitat de les sentències dictades per les Audiències⁵⁰. Adoptant la víctima com a unitat d'anàlisi (1 víctima, 1 cas), la mostra total ha estat formada per 3.047 casos (Taula I). D'aquests, 1.942 van ser sentenciats per un tribunal col·legiat i 1.105 per un magistrat president en un procediment amb Jurat. Els casos que han rebut sentència condemnatòria han estat 2.586 (84,9%). En 686 casos, la condemna s'ha dictat després d'un acord de conformitat. Entre els casos amb sentència absolutòria (461), en un 29,2% (135) es va aplicar una causa d'exempció de responsabilitat.

La submostra de casos enjudiciats a les Audiències catalanes ha estat de 499, dels quals 323 van ser enjudiciats per un tribunal col·legiat i 176 per procediment de jurat. Els casos amb sentència condemnatòria van ser 402, dels quals 138 amb acord de conformitat. Els casos amb sentència absolutòria van ser 97, dels quals 32 van basar l'absolució en l'aplicació d'una eximent.

Les sentències objecte d'estudi s'han revisat individualment i la informació s'ha traslladat a una taula d'Excel que contenia els camps utilitzats en les anàlisis. Per poder respondre a les preguntes de recerca, s'han dut a terme diverses anàlisis estadístiques utilitzant els programes SPSS 29 i JAMOV 23.3.28. Inicialment, s'han efectuat anàlisis descriptives i de freqüències i per avaluar la influència de les diferents variables en la durada de la pena de presó, s'han realitzat anàlisis de variància sense control per co-variables (ANOVA) i anàlisis de regressió logística. En les sentències amb més d'un agressor s'ha tingut en compte aquell a qui s'ha imposat la pena més greu, i en cas de penes iguals, el que apareix esmentat primer a la sentència. S'han exclòs els casos de presó permanent revisable (55 del total de casos amb condemna, un 2,1%).

S'ha aplicat una anàlisi de regressió logística per determinar si les variables referides al territori influeixen en la taxa de condemna i en la durada de la pena, tot controlant les variables legals i algunes d'extra-legals. Les primeres han estat: tipus de delictes, grau d'execució i concurrència de circumstàncies modificatives de la responsabilitat. Les variables independents relatives a factors extra-legals que poden influir en les dues variables dependents la pena són: sexe i origen nacional de la víctima i de l'agressor i la víctima, tipus de procediment (jurat o tribunal professional), presència o no d'acusació particular, sexe del president i del ponent i tipus d'arma emprada. S'han fet models referits al conjunt de l'Estat i també, per separat, referits a Catalunya i a la resta de l'Estat.

⁵⁰ D'acord amb les dades de la Memòria de la Fiscalia General de l'Estat, les sentències dictades per homicidi o assassinat van ser 3897 (2659 per homicidi i 1238 per assassinat) en aquest període. Tenint en compte que aquestes dades inclouen també les sentències de l'Audiència Nacional, estímem que el percentatge de casos mancants es trobaria lleugerament per sota del 30%. Tot i haver-se demanat informació al CENDOJ, no s'ha pogut trobar una explicació de la mancança d'un nombre important de sentències en la base de dades. L'únic que s'ha pogut detectar ha estat que la major part de les sentències dictades a les Audiències d'Alacant i València no apareixen a la base de dades.

Taula I. Descripció de la mostra

Variables		General (N=3047)		Catalunya (n= 499)		Resta de l'Estat (n=2548)	
		n	%	n	%	n	%
Any sentència	2018	362	11,9%	32	6,4%	330	13,0%
	2019	489	16,1%	85	17,0%	404	15,9%
	2020	500	16,4%	75	15,0%	425	16,7%
	2021	437	14,4%	63	12,6%	374	14,7%
	2022	452	14,8%	69	13,8%	383	15,0%
	2023	353	11,6%	89	17,8%	264	10,4%
	2024	452	14,8%	86	17,2%	366	14,4%
Procediment	Audiència Provincial	1942	63,7%	323	64,7%	1619	63,5%
	Tribunal Jurat	1105	36,3%	176	35,3%	929	36,5%
Delicte	Homicidi - 138 CP	1876	61,6%	314	62,9%	1562	61,3%
	Assassinat - 139 CP	1171	38,4%	185	37,1%	986	38,7%
Grau d'execució	Temptativa	1993	65,4%	333	66,7%	1660	65,1%
	Consumat	1054	34,6%	166	33,3%	888	34,9%
Gènere víctima	Home	2108	69,8%	371	75,7%	1737	68,6%
	Dona	914	30,2%	119	24,3%	795	31,4%
Edat víctima	Adult	2889	94,8%	482	96,6%	2407	94,5%
	Víctima menor	158	5,2%	17	3,4%	141	5,5%
Gènere ofensor	Home	2776	91,2%	468	93,8%	2308	90,7%
	Dona	268	8,8%	31	6,2%	237	9,3%
Origen ofensor	Espanya	1548	60,8%	174	44,2%	1374	63,9%
	Estranger	996	39,2%	220	55,8%	776	36,1%
Relació Ofensor-Víctima	No familiar	2047	67,2%	381	76,4%	1666	65,4%
	Familiar	1000	32,8%	118	23,6%	882	34,6%
	Condemna judici	1900	62,4%	264	52,9%	1636	64,2%
	Condemna conformitat	686	22,5%	138	27,7%	548	21,5%
	Absolució	326	10,7%	65	13,0%	261	10,2%
	Eximent absolució amb mesura de seguretat	123	4,0%	29	5,8%	94	3,7%
	Eximent absolució sense mesura de seguretat	12	0,4%	3	0,6%	9	0,4%
Acusació particular	Sí	1957	64,2%	274	54,9%	1683	66,1%
	No	1090	35,8%	225	45,1%	865	33,9%
Tipus d'arma	Arma blanca	1628	53,4%	301	60,3%	1327	52,1%
	Arma de foc	428	14,1%	62	12,4%	366	14,4%
	Enverinament	29	1,0%	2	0,4%	27	1,1%
	Estrangulament/asfixia	147	4,8%	17	3,4%	130	5,1%
	Altres	814	26,7%	117	23,4%	697	27,4%
Pena permanent revisable	Sí	55	1,8%	9	1,8%	46	1,8%
	No	2992	98,2%	490	98,2%	2502	98,2%

Nota: Algunes de les variables mostren valors perduts i s'ha tingut en compte en les anàlisis

Per determinar el tipus de territori, s’han agrupat les províncies segons la tipologia NUTS (*Nomenclature des Unités territoriales statistiques*) adoptada per Eurostat, que distingeix entre regions predominantment urbanes (amb més del 80% de la població en àrees urbanes), rurals (amb menys del 50% en aquestes àrees) o intermèdies (entre el 50% i el 80%). A aquestes tres categories n’hi hem afegit una quarta, formada per les províncies de Madrid i Barcelona, en les quals la major part de la població resideix en una gran àrea metropolitana.

4. Resultats

4.1. Dades oficials

a. Dades policials

L’evolució interanual dels homicidis en el període comprès entre 2015 i 2024 mostra un patró d’estabilitat pel que fa als delictes consumats, amb una ràtio per 100.000 habitants lleugerament més alta a Catalunya que al conjunt de l’Estat (0,85 i 0,72, respectivament, l’any 2024), tot i que es troba per sota de les taxes de la major part de països, fins i tot en l’àmbit de l’Europa occidental⁵¹ (Taula II). La tendència varia en les temptatives, que a Catalunya s’han incrementat en 10 anys en un 121%, mentre que al conjunt d’Espanya l’increment ha estat d’un 103%. La ràtio de temptatives d’homicidi per 100.000 habitants s’ha doblat en aquest període, passant de 1,95 l’any 2015 a 3,96 l’any 2024. De tota manera, l’increment de la ràtio per habitant ha estat gairebé el mateix al total d’Espanya (que ha tingut un augment inferior de la població), passant d’un 1,42 a un 2,74. L’augment de les temptatives d’homicidi no pot atribuir-se a canvis de criteri en la qualificació dels fets per part de la policia, atès que hi ha hagut també un increment, molt considerable, de les denúncies de delictes de lesions, tant a Catalunya com al conjunt de l’Estat. El fet que l’increment hagi estat en les temptatives i no en els delictes consumats pot atribuir-se a factors que han impedit la consumació de les agressions, com les millores en el sistema sanitari i d’emergències, aspecte en què no s’aprecien diferències territorials.

Taula II. Homicidis consumats i en temptativa (inclosos assassinats) a Catalunya i al total d’Espanya. Elaboració a partir de dades del Ministerio del Interior i del Departament d’Interior de la Generalitat.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024*
Temptatives Catalunya	143	168	168	199	241	223	248	238	280	317 (3,95)
Consumats Catalunya	42	54	65	45	60	51	57	60	69	68 (0,85)
Temptatives Espanya	662	813	799	799	834	903	1029	1200	1359	1346 (2,77)
Consumats Espanya	302	294	307	289	333	298	293	339	333	349 (0,72)

*Entre parèntesi, taxa per 100.000 habitants

b. Dades judicials

El *Consejo General del Poder Judicial* (CGPJ) publica dades sobre condemnes extretes de l’INE, que presenten una limitació important: no ofereixen prou certesa respecte a com es recullen els casos segons el nombre d’infractors i de víctimes, la qual cosa impedeix fer comparacions amb dades

⁵¹ Dades per països disponibles a: United Nations Office on Drugs and Crime, Chapter 2, Homicide Trend and Patterns: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/2023/GSH23_Chapter_2.pdf. Visitat l’11-02-2026.

policials⁵². L'últim any amb dades completes disponibles és 2024⁵³, amb 433 condemnats per homicidi i 314 per assassinat (total 747). Les condemnes per delictes consumats són un 40,2% del total. El percentatge d'estrangers condemnats és de 38,6% i 36,5%, respectivament. Les dones representen un 6,7% de les condemnes per homicidi i un 5,7% de les condemnades per assassinat. A Catalunya el nombre de condemnats és de 69 per homicidi i 63 per assassinat, que representa un 15,9% i un 19,7% del total de condemnats a Espanya. Aquest percentatge és inferior al de les dades policials: tres anys abans (2021) els homicidis i assassinats denunciats a Catalunya suposaven un 19,36% dels detectats al conjunt d'Espanya. La probabilitat que una denúncia derivi en una condemna és, per tant, més baixa a Catalunya.

Les dades publicades pel CGPJ en els seus informes anuals inclouen dos tipus d'indicadors dels recursos disponibles als diversos territoris i de la càrrega de treball dels jutges. D'una banda, recullen dades de la durada dels procediments judicials, desglossats per procediments sumaris i per jurat en les comunitats autònomes⁵⁴, a més del temps de durada que porten els assumptes a final d'any, amb les mateixes distincions. En tots dos casos, les dades es mesuren per mesos. D'altra banda, els informes recullen dades del nombre de jutges i magistrats segons els diversos ordres jurisdiccionals i el nombre total de jutges i magistrats per comunitats autònomes, amb les ràtios per 100.000 habitants (v. Taula III).

La comparació entre les dades de Catalunya i les del conjunt de l'Estat mostra una càrrega més elevada a les Audiències catalanes en els quatre indicadors examinats: durada dels sumaris i dels procediments per jurat i temps que porten els assumptes a final de l'any en tots dos tipus de procediment. La diferència és particularment remarcable en la durada de procediments per sumari, de quasi mig any (18,8 v. 13,7 mesos). Les diferències són similars entre Catalunya i la Comunitat de Madrid, que té dades que s'allunyen poc de les de la mitjana estatal. Les dades sobre la plantilla judicial apunten en el mateix sentit, amb una ràtio menys favorable a Catalunya en termes de recursos disponibles.

Taula III. Durada dels procediments per sumari i per jurat a les Audiències provincials, temps que porten els assumptes a final d'any i nombre de jutges i magistrats. Elaboració a partir de dades del CGPJ.

	Catalunya	Total Espanya	Com. Madrid
Durada sumaris AP *	18,8	13,7	12,1
Durada jurats AP *	7	6,4	7,7
Temps final any AP Sumaris *	9,5	6,9	6,1
Temps final any AP Jurats *	3,7	3,2	3,9
Jutges i magistrats (Civil i Penal)**	686	4385	586
Jutges i magistrats per 100.000 hab.**	10,8	11,9	11,2

*Mitjanes del període 2018-2024 (en mesos).

** Dades a 1 de gener de 2024

⁵² La taula publicada per l'INE es troba sota l'epígraf "Condenados", tot i que després s'indica "Delitos según tipo. Unidades: infracciones". L'únic aclariment addicional que ofereix és que la font són les "notes de condemna" inscrites al registre i, per tant, la unitat primària no és necessàriament el cas, ni la víctima ni la persona sinó l'anotació registral derivada d'una sentència.

⁵³ De l'any 2024 es pot obtenir, des del cercador online de l'INE, les dades generals de persones condemnades al conjunt de l'Estat i per comunitats autònomes. Les dades mostren un increment molt remarcable respecte al 2023, en que eren 313 per homicidi i 211 per assassinat (en total, de 524 a 747).

⁵⁴ Segons consta als informes anuals del CGPJ (*La justicia dato a dato. Estadística judicial*), "Estas estimaciones se han obtenido por medio de un modelo matemático que hace uso de los números de asuntos ingresados, resueltos y en trámite al comienzo de cada periodo, datos facilitados por la Estadística Judicial del CGPJ".

c. Població penitenciària

L’evolució de la població penitenciària a Catalunya i a la resta de l’Estat ha seguit discorrent de manera paral·lela. Havent assolit el moment més alt els anys 2009 i 2010, la taxa per 100.000 habitants ha baixat de manera continuada fins al 2022 i després ha iniciat un període d’increment. En una versió superficial, tot segueix indicant que les causes que determinen les variacions en la població penitenciària no presenten diferències substancials segons el territori (Tamarit, 2016). La diferència entre les presons catalanes i les que depenen de l’Administració general de l’Estat es manté al voltant dels 20 punts (107 v. 126, respectivament)⁵⁵.

La diferència més remarcable entre els dos territoris, en els darrers anys, ha esdevingut el percentatge de població estrangera, que ha arribat a representar la major part de la població penitenciària a Catalunya (52,78%), mentre a la resta del territori de l’Estat suposa només un 29,5%. La combinació de les dues dades indica que la població autòctona empresonada a Catalunya és molt més baixa que a la resta de l’Estat. Amb dades de 2024, la taxa d’empresonament de la població de nacionalitat espanyola a Catalunya és de 64,7 per 100.000 habitants, mentre que a la resta de l’Estat és de 87,9⁵⁶.

Taula IV. Comparació entre població penitenciària general i interns per homicidi (31/12/2024). Elaboració a partir de Ministerio del Interior i Departament de Justícia Generalitat de Catalunya

	Catalunya	AGE***	Total Espanya***
Població penitenciària (p.100.000 hab.)	8594 (107,26)	48947 (126,07)	59226 (120,67)
Preventius	20,95%	17,2%	17,6%
Dones	5,7%	7,2%	7 %
Estrangers	52,78%	29,5%	32,65%
Interns homicidi (% població penitenciària)	1004 (11,68%)*	3234 (6,6%)**	4238 ¿?
Preventius	36,85%	20,4%	
Dones	6,4%	10%	
Estrangers	46,3%		
Penats homicidi (% població penitenciària)	634 (8,4%)	2657 (6,7%)	3344 (7,06%)
En tercer grau	26,5%		
Dones	8,8%	9,2%	8,9%
Estrangers	40,7%		

* No inclou homicidis imprudents.
** Inclou homicidis imprudents.
*** Els espais en blanc corresponen a dades no disponibles

La comparació entre les dades de persones internades per homicidis i les dades generals de la població penitenciària posa en relleu aspectes característics de les primeres. El nombre de dones i de presos preventius és més alt i també ho és, lògicament, el temps de condemna i la mitjana d’edat de les persones empresonades. Un tret diferencial de Catalunya és que les dones privades de llibertat per homicidi representen un percentatge menys elevat de la població penitenciària que a la resta de l’Estat (6,4%, i 10%, respectivament)⁵⁷. La mitjana d’edat dels penats per

⁵⁵ Dades a 31 de desembre de 2024 (“Descriptors estadístics”. Departament de Justícia).
⁵⁶ Les taxes de la població nacional han disminuït en els últims anys, mentre que les dels estrangers han augmentat fins a 330 per 100.000 habitants a Catalunya i 248,6 a la resta de l’Estat. La taxa d’empresonament d’estrangers és més de cinc vegades la de nacionals a Catalunya, mentre que a la resta de l’Estat no arriba al triple.
⁵⁷ La diferència es redueix si es considera només la població penada.

homicidi a les presons catalanes és de 45 anys i la mitjana de pena efectiva és de 15,8 anys (5.787 dies), més del doble que la del conjunt dels penats, que és de 7,1 anys (2.588 dies). En aquest punt, i en altres, no es poden fer comparacions amb la resta de l'Estat, per impossibilitat d'accedir a dades de l'Administració de l'Estat.

d. Dades del context social

La singularitat catalana respecte a altres territoris de l'Estat, basada en aspectes socials, culturals i lingüístics, és ben coneguda. Les dades que poden tenir més rellevància per als objectius d'aquest estudi, atesos els antecedents d'estudis previs sobre decisions judicials, són les relatives als resultats de les eleccions generals, autonòmiques i municipals, en què obtenen més vots els partits d'esquerra que en la resta de l'Estat.

Entre les dades sobre context social, poden resultar d'interès el PIB per habitant, que l'any 2024 va ser 27.770 euros de mitjana a Espanya i 33.887 a Catalunya⁵⁸, gairebé equivalent a la mitjana de la Unió Europea; i les taxes de desocupació, que de manera persistent són més elevades al conjunt d'Espanya que a Catalunya. Com a mostra, la mitjana espanyola de 2024 va ser d'11,3%, mentre que a Catalunya la taxa mitjana d'atur va ser 8,9%⁵⁹.

Les dades sobre l'associacionisme judicial presenten diferències dignes d'esment. L'associació d'orientació progressista *Jutges i jutgesses per a la democràcia*, amb 436 afiliats al conjunt de l'Estat⁶⁰, en té 108 a Catalunya. Això representa un 24,8%, percentatge molt superior al que suposen els jutges de plantilla a Catalunya respecte al total de l'Estat (15,7%)⁶¹. La xifra seria encara superior si s'hi afegeixen els 12 membres de l'associació *Agora judicial*.

4.2. Resultats de l'anàlisi de sentències

a. Taxa de condemna

Les anàlisis sobre la taxa de condemna ($N = 3.047$) han mostrat diferències significatives entre els pronunciaments de les Audiències de Catalunya i les de la resta d'Espanya. Si les primeres han dictat sentències condemnatòries en un 80,6% de casos d'homicidi o assassinat, els tribunals de la resta de l'Estat ho han fet en un 85,7%. La diferència és estadísticament significativa, tant en l'anàlisi bivariant ($\chi^2 = 0,003$; V de Cramer 0,0532), com en la regressió logística binomial ($p = 0,005$). Considerant que l'OR és 0,654 podem afirmar que, controlades la resta de variables, la probabilitat de condemna és aproximadament un 35% menor a Catalunya que a la resta de l'Estat. L'error estàndard (0,151) indica que ens trobem davant d'un efecte moderat i consistent. Tanmateix, el baix poder predictiu del model (McFadden $R^2 = 0,048$) indica l'existència de factors no mesurats que expliquen la major part de la variació en la taxa de condemna i, per tant, el coeficient territorial s'ha d'interpretar amb cautela.

Segons dades d'SPACE (Consell d'Europa, 2024) referides a 31 gener 2024, els penats per homicidi a Catalunya són 594 (9,3%) i al territori de l'AGE 2929 (7,2%), essent el total de l'Estat 3523 (7,5%). La mitjana europea és un 12,9 %.

⁵⁸ Font: https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&lang=en&n=14435&utm_source=chatgpt.com

⁵⁹ Font: <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15297>

⁶⁰ Font: CGPJ <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Estadistica-Judicial/Estadistica-por-temas/Estructura-judicial-y-recursos-humanos--en-la-administracion-de-justicia/Asociaciones-Profesionales-Judiciales/> (visitat el 23.10.2025). Dades actualitzades el 30.09.2024.

⁶¹ Les dades publicades pel CGPJ no contenen el nombre d'afiliats per comunitats autònomes. La dada sobre persones associades a Catalunya s'ha obtingut per consulta a la pròpia associació (resposta 13.11.2025). La dada de membres d'*Agora judicial* s'ha extret del web del CGPJ.

Taula V. Regressió binomial: Comparació taxa de condemna entre territoris (tot el territori, Catalunya i la resta de l'Estat).

		General (n=2528)					Catalunya (n=386)					Resta de l'Estat (n= 2142)				
Mesures d'Ajustament del Model		Desviació	AIC (Akaike)	R ² _{MCF}	R ² _N		Desviació	AIC (Akaike)	R ² _{MCF}	R ² _N		Desviació	AIC (Akaike)	R ² _{MCF}	R ² _N	
1		2064	2100	0,048	0,070		342	376	0,094	0,141		1702	1736	0,045	0,067	
Predictor		Estimador	EE	P	OR [IC 95%]		Estimador	EE	P	OR [IC 95%]		Estimador	EE	P	OR [IC 95%]	
Catalunya vs Resta de l'Estat: Catalunya – Espanya	Constant	1,33	0,13	<,001*	3,78 [2,90; 4,92]		0,85	0,33	0,010*	2,35 [1,22; 4,50]		1,33	0,15	<,001*	3,79 [2,85; 5,03]	
		-0,43	0,15	0,005*	0,65 [0,49; 0,79]											
	Jurat – Tribunal col·legiat	1,07	0,29	<,001*	2,92 [1,66; 5,13]		2,17	0,86	0,012*	8,75 [1,62; 47,14]		0,90	0,31	0,004*	2,46 [1,34; 4,49]	
Sexe Ponent:																
	Dona – Home	0,06	0,13	0,655	1,06 [0,82; 1,37]		0,38	0,32	0,234	1,46 [0,78; 2,73]		-0,03	0,15	0,855	0,97 [0,73; 1,30]	
Sexe president:																
	Dona – Home	0,13	0,14	0,352	1,14 [0,87; 1,49]		0,18	0,33	0,588	1,20 [0,62; 2,31]		0,14	0,15	0,362	1,15 [0,85; 1,55]	
Delicte:																
	Assassinat - 139 CP – Homicidi - 138 CP	-0,08	0,13	0,535	0,92 [0,71; 1,20]		-0,90	0,34	0,009*	0,41 [0,21; 0,80]		0,06	0,15	0,660	1,07 [0,80; 1,42]	
Grau d'execució:																
	Consumat – Temptativa	-0,37	0,29	0,193	0,69 [0,39; 1,21]		-0,80	0,84	0,336	0,45 [0,09; 2,32]		-0,31	0,31	0,309	0,73 [0,40- 1,34]	
Gènere víctima:																
	Dona – Home	0,02	0,15	0,905	1,02 [0,76; 1,37]		0,33	0,41	0,413	1,40 [0,63; 3,10]		-0,03	0,16	0,833	0,97 [0,70; 1,33]	
Gènere ofensor:																
	Dona – Home	0,20	0,21	0,328	1,23 [0,82; 1,84]		0,08	0,54	0,875	1,09 [0,38; 3,11]		0,26	0,23	0,250	1,30 [0,83; 2,04]	

General (n=2528)													Catalunya (n=386)			Resta de l'Estat (n= 2142)		
Nacionalitat ofensor:																		
Estranger – Espanya																		
Acusació particular:																		
Si – No																		
Tipus d'arma:																		
Arma de foc – Arma blanca																		
Enverinament – Arma blanca																		
Estrangulament/ asfixia – Arma blanca																		
Altres – Arma blanca																		
Víctima menor:																		
Víctima menor – Adult																		
Víctima i autor familiars:																		
Si – No																		
Mes d'un ofensor:																		
Si – No																		

Anotació. Els estimadors representen el log odds de "Condemna = Si" vs. "Condemna = No"

Nota: destacat amb línies gruixudes els valors on l'estimador canvia de sentit entre Catalunya i la resta De l'Estat. S'ha destacat en color gris les diferències entre Catalunya i la resta de l'Estat.

*Significació estadística $p < .05$

En la comparació de les variables que poden actuar com a predictors d'una condemna, l'anàlisi de regressió ha revelat que la probabilitat d'una sentència condemnatòria s'incrementa a la resta de l'Estat quan la persona acusada és d'origen estranger i quan hi ha acusació particular al procés. També són predictors d'una sentència condemnatòria el fet que no hi hagi relació familiar entre víctima i acusat, que el procediment sigui amb Jurat i que només hi hagi un ofensor. A Catalunya, la taxa de condemna és també més elevada en els procediments amb Jurat i quan la persona acusada és d'origen estranger, tot i que, en el darrer cas, la diferència respecte a les persones d'origen nacional és d'un punt menys que a la resta de l'Estat i no és estadísticament significativa. Tampoc no hi ha diferències significatives pel que fa a la presència o no d'acusació particular, la relació familiar entre víctima i acusat i el nombre d'ofensors. L'únic factor que influeix en la decisió de condemnar o no a Catalunya i que no té efectes significatius a la resta de l'Estat és el tipus de delictes, amb les Audiències catalanes més inclinades a condemnar si l'acusació és per homicidi que si és per assassinat.

La comparació entre territoris de l'Estat ha mostrat una taxa de condemna més elevada en les províncies urbanes i especialment, de manera significativa, en les intermèdies (en què s'hi troben les províncies de Girona i Tarragona), en comparació amb les metropolitanes (Madrid i Barcelona). De tota manera, no s'han apreciat diferències significatives entre Madrid i el conjunt de l'Estat, la qual cosa confirma la singularitat catalana pel que fa a la presència d'un nombre relativament més alt d'absolucions

b. Penes imposades

En relació amb les penes imposades pels tribunals, els resultats de la mostra de sentències condemnatòries en què s'ha aplicat una pena temporal ($n = 2.521$) han indicat que la mitjana de pena en les resolucions de les Audiències catalanes ha estat de 8,5 anys (102 mesos), mentre que a la resta de l'Estat ha estat de 9,25 anys (111 mesos). La diferència ha resultat significativa en l'anàlisi bivariant ($p = 0,031$), però no en la regressió logística lineal ($p = 0,454$), segons la qual podríem parlar d'un efecte no substantiu, ja que quan es controlen les variables juridicopenals rellevants el coeficient ajustat ($B = 1,7$; $EE = 2,29$) indica que la diferència territorial és petita i estadísticament imprecisa.

En l'anàlisi de regressió per separat de les mostres de sentències de Catalunya i de la resta de l'Estat, totes les variables legals han resultat significatives en les dues mostres. Pel que fa a les variables extra-legals, n'hi ha quatre que incrementen significativament la pena de presó a la resta de l'Estat, però no a Catalunya: el fet que la víctima sigui dona, que sigui menor d'edat, s'hagi utilitzat una arma blanca (en comparació amb una arma de foc) i la presència d'acusació particular. Aquest últim resultat és el que crida més l'atenció, atès que a Catalunya l'acusació particular té l'efecte contrari, el de disminuir, encara que no sigui de manera significativa, el temps de la pena.

Si observem les penes sol·licitades pel Ministeri Fiscal, les mitjanes són de 122 mesos a Catalunya i 125 mesos a la resta de l'Estat. Com a conseqüència, la diferència entre la pena sol·licitada per l'acusació pública i la imposada pels tribunals a Catalunya va ser de 20 mesos, mentre que a la resta de l'Estat va resultar només de 14 mesos.

Taula VI. Regressions lineals: Comparació durada pena de presó entre territoris (tot el territori, Catalunya i resta de l'Estat).

	General (n= 2097)					Catalunya (n=306)					Resta de l'Estat (n= 1791)				
	Model	R	R²	R² ajustada	Prova pel Model general	Model	R	R²	R² ajustada	Prova pel Model general	Model	R	R²	R² ajustada	
	1	0,879	0,773	0,770		1	0,903	0,816	0,803		1	0,876	0,768	0,765	
	F	gl1	gl2	p		F	gl1	gl2	p		F	gl1	gl2	p	
	321	22	2074	<,001	60,0	21	284	<,001	278	21	1769	<,001			
	Predictor	Estimador	EE	t	p	Estimador	EE	t	p	Estimador	EE	t	p		
Constant ^a	66,22	2,39	27,70	<,001	78,16	6,55	11,93	<,001	64,57	2,60	24,87	<,001			
Territori:															
Catalunya – Resta Estat	1,72	2,29	0,79	0,454											
Procediment:															
Jurat – Tribunal col·legiat	25,78	3,61	7,14	<,001*	11,90	11,15	1,07	0,287	27,09	3,86	7,02	<,001*			
Sexe Ponent:															
Dona – Home	-1,42	1,95	-0,78	0,467	-3,587	4,98	-0,72	0,472	-1,26	2,14	-0,59	0,557			
Sexe President:															
Dona – Home	4,01	2,01	1,99	0,046*	4,56	4,99	0,91	0,362	4,11	2,21	1,86	0,063			
Delicte:															
Assassinat - 139 CP –	55,05	1,89	29,11	<,001*	56,83	5,34	10,64	<,001*	55,47	2,05	27,08	<,001*			
Homicidi - 138 CP															
Grau d'execució:															
Consumat – Temptativa	58,78	3,67	16,03	<,001*	66,34	10,91	6,09	<,001*	58,47	3,93	14,88	<,001*			
Gènere víctima:															
Dona – Home	9,38	2,20	4,26	<,001*	7,63	5,99	1,27	0,204	9,66	2,38	4,05	<,001*			
Gènere ofensor:															
Dona – Home	-3,17	2,95	-1,07	0,284	-4,04	8,74	-0,46	0,644	-3,51	3,16	-1,11	0,268			
Origen ofensor:															
Estranger – Espanya	1,13	1,67	0,68	0,498	-6,45	4,26	-1,52	0,131	2,77	1,84	1,50	0,132			
Acusació particular:															
Si – No	4,70	1,77	2,66	0,008*	-0,57	4,26	-0,13	0,894	5,46	1,95	2,80	0,003*			

	General (n= 2097)			Catalunya (n=306)			Resta de l'Estat (n= 1791)					
Tipus d'arma: Arma de foc – Arma blanca Enverinament – Arma blanca	-8,44	2,49	-3,39	<,001*	-1,37	6,62	-0,21	0,836	-9,35	2,70	-3,46	<,001*
	-15,20	8,38	-1,81	0,070	-9,23	36,09	-0,26	0,798	-16,66	8,73	-1,91	0,057
Estrangulament/ asfixia – Arma blanca	3,39	3,99	0,85	0,395	-8,39	10,41	-0,81	0,421	5,37	4,34	1,24	0,216
Altres – Arma blanca Victima menor:	-0,72	1,95	-0,37	0,712	-4,20	5,13	-0,82	0,414	-0,04	2,12	-0,02	0,984
	11,17	4,25	2,63	0,009*	13,62	11,31	1,20	0,230	10,44	4,62	2,26	0,024*
Victima i autor familiars: Si – No	-3,46	2,95	-1,17	0,241	-13,91	7,78	-1,79	0,075	-1,93	3,22	-0,60	0,548
Mes d'un ofensor: Si – No	2,09	2,48	0,84	0,401	3,51	6,23	0,56	0,573	1,72	2,72	0,63	0,526
Pronunciament ofensor: Condemna conformitat – Condemna judici	-15,99	1,92	-8,32	<,001*	-20,06	4,58	-4,38	<,001*	-15,15	2,13	-7,10	<,001*
Atenuant (21 CP): Si – No	-25,00	1,65	-15,12	<,001*	-23,76	4,28	-5,56	<,001*	-25,36	1,80	-14,05	<,001*
Agreujant (22 CP): Si – No	17,47	2,12	8,26	<,001*	24,90	5,73	4,35	<,001*	16,77	2,31	7,25	<,001*
Eximent Incompleta: Si – No	-49,86	2,81	-17,72	<,001*	-46,88	7,24	-6,48	<,001*	-50,55	3,07	-16,45	<,001*
Circ. Parentiu (23 CP): Si – No	16,33	3,20	5,10	<,001*	31,35	8,85	3,54	<,001*	14,09	3,46	4,07	<,001*

^a Representa el nivell de referència

* Significació estadística

Nota: destacat amb línies gruixudes els valors on l'estimador canvia de sentit entre Catalunya i la resta De l'Estat. S'ha destacat en color gris les diferències entre Catalunya i la resta de l'Estat.

En la comparació entre territoris del conjunt de l'Estat, les Audiències de províncies urbanes han imposat penes més llargues (amb una mitjana de 113 mesos), mentre que les rurals, intermèdies i metropolitanes han dictat penes d'entre 107 i 109 mesos de mitjana. En tot cas, la diferència entre les decisions de les Audiències en entorns urbans i les altres àrees geogràfiques no han resultat significatives.

El nombre de casos en què es va imposar una pena de presó permanent revisable va ser 55, un 2,1% del total de la mostra al conjunt de l'Estat. A Catalunya van ser 9 casos i a la resta de l'Estat 46, la qual cosa representa, respectivament, un 16,4 % i un 83,6 % del total d'aquestes penes, percentatges que corresponen quasi exactament a la població dels dos territoris.

c. Durada del procediment

El temps mitjà de durada del procediment, comptat des de la data dels fets fins a la sentència, ha estat de 953 dies al total de la mostra, 1.070 a Catalunya i 930 a la resta de l'Estat. Això representa una diferència de gairebé cinc mesos més als tribunals de Catalunya, diferència que ha resultat estadísticament significativa ($p = 0,001$). També s'han trobat diferències en l'aplicació de l'atenuant de dilacions indegudes. El nombre total de casos en què es va aplicar en el període 2018-2024 fou de 131, dels quals 33 van ser a Catalunya, la qual cosa representa un 25'2%, percentatge molt superior al de la submostra de casos d'homicidi i assassinat de les Audiències catalanes respecte a la mostra total de l'Estat. La segona comunitat autònoma en aplicació de l'atenuant és Andalusia, amb 21 casos (16% del total).

5. Discussió

L'observació de les dades oficials i les anàlisis basades en sentències han confirmat l'existència de certs trets distintius de la manera com el sistema penal, i en concret els tribunals, responen als delictes d'homicidi a Catalunya. Les diferències amb la resta de l'Estat són moderades i no afecten a tots els indicadors analitzats, però tenen rellevància criminològica, atès que es produeixen en el si d'un sistema legal i judicial unitari, en què les decisions sobre la determinació de la pena es troben molt condicionades per estrictes regles legals. A més, les diferències no es poden explicar com un resultat de diferències relacionades amb l'entorn geogràfic (urbà, rural o metropolità) en el conjunt de l'Estat, ni d'aspectes específics d'àrees metropolitanes que poden ser comuns a Catalunya i Madrid, la qual cosa porta a situar els trets diferencials observats en les característiques que afecten singularment a Catalunya.

Les diferències entre les decisions dels tribunals de Catalunya i les de la resta de l'Estat afecten sobretot a la taxa de condemna. A més d'haver-hi una diferència significativa de cinc punts percentuals entre els dos territoris, cal destacar el fet que els jutges i jurats catalans estiguin més inclinats a dictar sentències absolutòries en un entorn amb més població d'origen estranger que a la resta de l'Estat, essent aquesta una variable que és predictora d'un percentatge més alt de sentències condemnatòries. La presència de més població d'origen estranger a Catalunya, per tant, més que actuar com un factor espuri, confirma el tret diferencial, si tenim en compte en general els resultats d'altres estudis⁶² i de les anàlisis aquí presentades. Val a dir, en tot cas, que

⁶² ULMER / JOHNSON, «Sentencing in Context: A Multilevel Analysis», *Criminology*, 42(1), 2004.

a Catalunya no hi ha hagut un factor diferencial propiciador d'un clima punitiu vinculat a la major presència de població migrant com el que ha representat la ultradreta flamenca a Bèlgica⁶³. L'anàlisi de les penes ha ofert uns resultats més dubtosos, tot i que apunten en el sentit d'una menor punitivitat dels tribunals catalans. Aquesta tendència podria contribuir a explicar la sostinguda, i fins ara no explicada, diferència entre la població penitenciària a Catalunya i a la resta de l'Estat, tot i que per confirmar-ho es necessiten estudis referits a altres delictes que tinguin un impacte important en la quantitat de persones empresonades i poder accedir a altres dades fins ara no disponibles.

Respecte als motius que poden explicar una actitud menys punitiva per part dels tribunals penals a Catalunya, no disposem d'informació suficient que permeti avaluar si hi poden exercir alguna influència els factors relacionats amb un entorn social favorable a aquesta actitud, en el sentit indicat pels estudis previs que estableixen una associació entre punitivisme i ideologies conservadores⁶⁴. Cal tenir en compte, a més, que utilitzar la disposició a condemnar com un indicador d'actitud punitiva pot ser problemàtic, atès que, a banda de poder considerar la decisió d'absoldre com a conseqüència d'una actitud favorable a les garanties de la persona acusada en el procés, pot també ser conseqüència de la manera com es presenten les proves al judici, aspecte que pot estar relacionat amb disponibilitat de recursos.

Tanmateix, tot i que és digne de consideració el fet que les diferències entre Catalunya i la resta de l'Estat detectades en les resolucions judicials i en la població penitenciària són quantitativament properes a indicadors socioeconòmics com el PIB per càpita i el percentatge de població aturada, com ho és també la major presència de jutges d'associacions judicials de signe progressista, són més robustos els indicis que apunten a la influència d'aspectes estructurals i relatius a l'organització judicial. D'acord amb el que han indicat estudis previs⁶⁵ resulta plausible sostenir que una càrrega de treball més elevada per part dels tribunals a Catalunya i un nombre inferior de jutges, en comparació amb la resta de l'Estat, del què s'ha trobat evidència mitjançant dades oficials, pot proporcionar, primer de tot, condicions més favorables a dictar sentències absolutòries, i també pot afavorir una actitud més moderada a l'hora de determinar la pena, en cas de condemna. Una càrrega de treball més alta, especialment en les causes que no segueixen el procediment per jurat i que poden comportar més "fatiga judicial", unida a més mobilitat o presència de jutges substituïts, pot derivar en deficiències en la instrucció dels casos que portin a reduir la probabilitat d'una sentència condemnatòria.

Hem pogut comprovar com, en sintonia amb les dades oficials sobre càrrega de treball i nombre de jutges, el temps de durada dels procediments per homicidi ha estat cinc mesos més llarg a Catalunya, i que això pot haver portat els tribunals a imposar penes menys severes. El fet que en les Audiències catalanes s'hagi apreciat en major mesura l'atenuant de dilacions indegudes que a la resta de l'Estat confirma l'impacte que té la durada dels procediments en les penes imposades. Aquestes conclusions són coherents amb el fet que les diferències en les penes imposades no són atribuïbles a diferències en la qualificació dels fets per part de la fiscalia, sinó

⁶³ SNACKEN. *Criminology*, 14(3), 2010, pp. 273-292.

⁶⁴ TONRY, *Crime, Punishment, and Politics in Comparative Perspective*, 2007, pp. 1-48; TIEDE / CARP / MANNING, *JSJ*, 31(3), 2010, pp. 125-148.

⁶⁵ FELDMEYER / ULMER, *JRCD*, 48, 2011, pp. 238-270; KRAMER / ULMER, *Sentencing Guidelines*, 2009; PINA-SANCHÉZ / GRECH, *British Journal of Criminology*, 58(3), 2018, pp. 529-549

a actituds diferents dels tribunals, com també, òbviament, en allò que afecta a les decisions de condemnar o absoldre.

Una variable que ha mostrat un comportament diferent a les sentències dictades a Catalunya, comparades amb les de la resta de l'Estat, és la presència d'acusació particular en el procés. No podem explicar els motius que poden fer als tribunals catalans més resistents a la pressió exercida per l'acusació particular, tant a l'hora de decidir sobre la condemna o l'absolució com, especialment, en la determinació de la pena. Aquest aspecte té gran rellevància en la mesura que pot estar relacionat amb una disparitat de caràcter socioeconòmic, atès que els recursos desiguals de les víctimes afecten a la seva capacitat de contractar serveis d'assistència jurídica. A més, els estudis previs⁶⁶ han mostrat que la presència d'acusació particular influeix significativament tant en el sentit de la sentència (condemnatòria o absolutòria) com en la pena imposada, com en el present estudi s'ha demostrat que succeeix també a la resta de l'Estat.

6. Conclusions i limitacions

Els resultats obtinguts han d'interpretar-se amb cautela i en el context d'un estudi preliminar que ha permès una primera aproximació a una qüestió que fins ara no ha estat investigada empíricament. Tenint en compte aquesta prevenció i les limitacions de les troballes derivades de les anàlisis estadístiques, el fet que les sentències dictades a Catalunya en casos d'homicidi mostrin indicis d'una actitud menys punitiva en comparació amb la dels tribunals de la resta de l'Estat pot interpretar-se, sobretot, com una conseqüència d'una càrrega de treball superior i d'un menor nombre de recursos disponibles. L'existència de factors que puguin, a més, afavorir una cultura menys punitiva a Catalunya és un fet probable, tot i que, per confirmar-ho, són necessaris estudis més específics que permetin donar una explicació més completa a la persistència d'una població penitenciària més baixa que a la resta de l'Estat i més propera a la mitjana dels països d'Europa occidental. Els futurs estudis haurien d'aportar també elements que puguin confirmar si a Catalunya hi ha un tracte menys discriminatori envers les persones acusades d'origen estranger i explicar les raons d'una menor capacitat d'influència de les acusacions particulars en les decisions dels tribunals.

L'estudi ha confirmat la conveniència que els estudis sobre punitivitat i, en concret, els basats en dades de sentències, es facin de manera diferenciada segons els tipus de delictes, atès que les actituds més punitives dels tribunals en entorns rurals, en comparació amb els urbans, que s'havien trobat en l'àmbit dels delictes sexuals, no s'han observat en els delictes d'homicidi.

Finalment, s'han posat en evidència les dificultats que suposen les barreres d'accés a dades oficials, especialment les que depenen de l'Administració de l'Estat, la qual cosa porta a la necessitat de recomanar que es facin millores significatives en la publicació de les dades del Ministeri de l'Interior, l'Institut Nacional d'Estadística i el CGPJ, com a condició indispensable per a l'avenç de la recerca criminològica.

⁶⁶ TAMARIT / AIZPITARTE / ARANTEGUI / ROMERO, *Rev. Der. penal y Criminol.*, 27, 2022, pp. 197-238.

TAMARIT / ROMERO / ARANTEGUI / AIZPITARTE, *Eur. J. Crim. Policy Res.*, 30, 2023, pp. 567-587.

7. Referències

AEBI, Marcelo / LINDE, Antonia, «El misterioso caso de la desaparición de las estadísticas policiales españolas», *Revista electrónica de ciencia penal y criminología*, 12, 2010.

ARANTEGUI, Laura / ROMERO, Pablo / TAMARIT, Josep M., «Does the sex of judges matter? Analysis of sentencing in sex crimes in Spain», *Criminology and Criminal Justice*, 2024, . <https://doi.org/10.1177/17488958241239785>

AUERHAHN, Kathleen / HENDERSON, Jaime. S. / MCCONNELL, Patrick. R. / LOCKWOODD, Brian., «Are You Judged by the Residence You Keep? Homicide Sentencing, Attribution and Neighborhood Context», *Criminology, Criminal Justice, Law & Society*, 18(1), 2017, pp. 28-51.

BLAY GIL, Ester / VARONA GÓMEZ, Daniel, «El castigo en la España del siglo XXI. Cartografiando el iceberg de la penalidad», *Política Criminal*, 16(31), 2021, s/p. <http://dx.doi.org/10.4067/S0718-33992021000100115>

CAMPBELL, Michael C., «Homicide and Punishment in Europe», en BOCK, M. (ed.), *Handbook of European Homicide Research*, v. 1, Springer, 2012, pp. 273-284. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0466-8_17

CAVADINO, Michael/ DIGNAN, James, *Penal Systems: A Comparative Approach*. Sage Publications, London, Thousand Oaks and New Delhi, 2006.

CID MOLINÉ, José, «El futuro de las penas de prisión en España», *InDret*, 1, 2025, pp. 267-296. <https://doi.org/10.46381/reic.v18i1.285>

CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL, «La justicia dato a dato. Estadística judicial», Madrid, CGPJ, 2020 i 2024.

COONEY, Mark / BURT, Callie H., «Less crime, more punishment», *American Journal of Sociology*, 114(2), 2008, pp. 491–527. <https://doi.org/10.1086/592425>

CURRY, Theodore. R. / LEE, Gang / RODRÍGUEZ, Fernnado, «Does victim gender increase sentence severity? Further explorations of gender dynamics and sentencing outcomes», *Crime & Delinquency*, 50, 2004, pp. 319 ss. <https://doi.org/10.1177/0011128703256265>

DAEMS, Tom, «Punishment and the question of Europe», en DAEMS, Tom / VAN ZYL SMIT, Dirk / SNACKEN, Sonja (eds.), *European Penology*, Hart Publishing, Oxford, 2013.

DEVINE, Dennis J. / BUDDENBAUM, Jennifer / HOUP, Stephanie / STUDEBAKER, Nathan / STOLLE, Dennis P. “Strength of evidence, extraevidentiary influence, and the liberation hypothesis: Data from the field”, *Law and Human Behavior*, 33(2), 2009, pp.136-148;

EISENSTEIN, James / FLEMMING, Roy B. / NARDULLI, Peter F.. *The Contours of Justice: Communities and their Courts*, Boston, 1988.

FARRINGTON, David P., «Homicide in eight countries from 1980 to 2000: the flow from crimes committed to time served in prison», *Homicide Studies*, 24(3), 2020, pp. 268-282. <https://doi.org/10.1177/1088767920916914>

FELDMEYER, Ben / ULMER, Jeffery T., «Racial/ethnic Threat and Federal Sentencing», *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 48, 2011, pp. 238-270. <https://doi.org/10.1177/00224278103915>

GARLAND, David, *Punishment and Modern Society*, Clarendon Press, 1990.

GARCÍA DOMÍNGUEZ, Isabel / MIRÓ LLINARES, Fernando, «¿Hacemos sentencing? Una revisión sistemática sobre la sentencia como objeto de estudio científico en España», *InDret*, 2, 2025, pp. 262-300. <https://doi.org/10.31009/InDret.2025.i2.06>

HAMILTON, Melissa, «Sentencing Disparities», *British Journal of American Legal Studies*, 6(2), 2017. <https://doi.org/10.1515/bjals-2017-0010>

HAVA GARCÍA, Esther, «Un estudio descriptivo de los homicidios y asesinatos por el Tribunal Supremo entre 2017 y 2021», *Revista española de investigación criminológica*, 20(1), 2022, pp. 1 ss. <https://doi.org/10.46381/reic.v20i1.751>

JOHNSON, Brian D., «The Multilevel Context of Criminal Sentencing: Integrating Judge and County-level Influences», *Criminology*, 44(2), 2006, pp. 259-298. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2006.00049.x>

JOHNSON, Brian D. / ULMER, Jeffery T. / KRAMER, John H., «The Social Context of Guidelines Circumvention: The Case of Federal District Courts», *Criminology*, 46(3), 2008, pp. 737-783. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2008.00125.x>

. <https://doi.org/10.1093/bjc/azac068>

KILLIAS, Martin, «Sentencing reform — from rhetorics to reducing sentencing disparity», *European Journal of Criminal Policy and Research*, 2, 1994, pp. 19-28. <https://doi.org/10.1007/BF02249247>

KLEINFELD, Joshua, «Two Cultures of Punishment», *Stanford Law Review*, 68, 2016, pp. 933-1036.

KRAMER, John H. / ULMER, Jeffery T., *Sentencing Guidelines: Lessons from Pennsylvania*, Lynne Rienner, Boulder (CO), 2009.

LIEM, Marieke / AARTENE, Pauline / VÜLLERS, Johannes, «From detection to sentencing: a homicide case flow analysis of the Dutch criminal justice system», *Policing and Society*, 32(4), 2022, pp. 560-576. <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1933484>

LIGHT, Michael T., «Punishing the others. Citizenship and State Social Control in the United States and Germany», *European Journal of Sociology*, 58(1), 2017, pp. 33-71. <https://doi.org/10.1017/S0003975617000029>

LOADER, Ian / SPARKS, Richard, «Knowledge Politics and Penal Politics in Europe», en DAEMS, Tom / VAN ZYL SMIT, Dirk / SNACKEN, Sonja (eds.), *European Penology*, Hart Publishing, Oxford, 2013.

LÓPEZ RIBA, Josep M. / RUIZ CABELLO, Úrsula/ VARONA GÓMEZ, Daniel/ VASILESCU, Cristina, «Equality before the Courts? Studying citizenship disparities in sentencing in Catalonia», *European Journal on Criminal Policy and Research*, 29, 2022, pp. 601-624. <https://doi.org/10.1007/s10610-022-09530-w>

MARLIN, Tina / TANSKANEN, Maiju, «Regional variation in sentences for child sexual abuse: An empirical study with Finnish court data», *International Journal of Law, Crime and Justice*, 71, 2022, pp. 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcj.2022.100565>

MINISTERIO DEL INTERIOR, *Anuario estadístico*, 2024 (consultat el 15-10-2025).

PINA-SANCHÉZ, José / LINACRE, Robin, «Enhancing Consistency in Sentencing: Exploring the Effects of Guidelines in England and Wales», *Journal of Quantitative Criminology*, 30(4), 2014, pp. 731-748. <https://doi.org/10.1007/s10940-014-9221-x>

PINA-SANCHÉZ, José / GRECH, Diana C., «Location and Sentencing: To What Extent Do Contextual Factors Explain Between Court Disparities?», *British Journal of Criminology*, 58(3), 2018, pp. 529-549. <https://doi.org/10.1093/bjc/azx033>.

PINA-SANCHÉZ, José / HAMILTON, Melissa / TENNANT, Peter W. G., “Estimating Discrimination in Sentencing: Distinguishing between Good and Bad Controls”, *European Journal of Empirical Legal Studies*, 2(3), 2025, pp. 8-10.

ROMERO, Pablo / ARANTEGUI, Laura / TAMARIT, Josep M., The impact of plea bargaining on sexual offences in Spain: an analysis of judicial sentences. *Journal of Criminal Justice*, 90, 2024, <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2023.102150>.

SECRETARÍA GENERAL DE INSTITUCIONES PENITENCIARIAS, *Informe general 2024* (consultat el 15-10-2025).

SNACKEN, Sonja, «Penal Policy and Practice in Belgium», *Crime and Justice: Crime, Punishment, and Politics in a Comparative Perspective*, 36(1), 2007, pp. 127-215. <https://doi.org/10.1086/592805>

SNACKEN, Sonja, «Resisting punitiveness in Europe», *Theoretical Criminology*, 14(3), 2010, pp. 273-292. <https://doi.org/10.1177/1362480610370165>

SPOHN, Cassia / HOLLERAN, David, «The Imprisonment Penalty Paid by Young, Unemployed Black and Hispanic Male Offenders», *Criminology*, 38, 2000, pp. 281-306. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2000.tb00891.x>

STANCU, Oana / VARONA GÓMEZ, Daniel, «¿Punitivismo también judicial? Un estudio a partir de las condenas penales por homicidio en España (2000-2013)», *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 19, 2017, pp. s/p.

STEFFENSMEIER, Darrell / DEMUTH, Stephen, «Ethnicity and Judges' Sentencing Decisions: Hispanic-black-white Comparisons», *Criminology*, 39, 2001, pp. 145-178. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2001.tb00919.x>

STEFFENSMEIER, Darrell / KRAMER, John / STREIFEL, Cathy, «Gender and Imprisonment Decisions», *Criminology*, 31, 1993, pp. 411-446.

STEFFENSMEIER, Darrell / ULMER, Jeffery / KRAMER, John, «The Interaction of Race, Gender, and Age in Criminal Sentencing: The Punishment Cost of Being Young, Black, and Male», *Criminology*, 36(4), 1998, pp. 763-798. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1998.tb01265.x>

TAMARIT, Josep M., «El sistema penitenciari català: fonament i exercici de la competència», *Revista d'estudis autonòmics i federals*, 23, 2016, pp. 235-273.

TAMARIT, Josep / AIZPITARTE, Alazne / ARANTEGUI, Laura / ROMERO, Pablo, «Respuesta judicial a la agresión y al abuso sexual: Relevancia de los factores legales y extralegales», *Revista de Derecho penal y Criminología*, 27, 2022, pp. 197-238. <https://doi.org/10.5944/rdpc.27.2022.32088>

TAMARIT, Josep / ROMERO, Pablo / ARANTEGUI, Laura / AIZPITARTE, Alazne, «How Criminal Is It to Rape a Partner According to the Justice System? Analysis of Sentences in Spain (2015–2022)», *European Journal on Criminal Policy and Research*, 30, 2023, pp. 567–587. <https://doi.org/10.1007/s10610-023-09537-x>

TESTA, Alexander / SANTOS, Mateus R. / RIBEIR, Ludmila / HARTLEY, Richard, «Assessing Racial Disparities in Homicide Sentencing: Findings From Brazil», *Journal of Interpersonal Violence*, 38(9-10), 2022, pp. 6553-6575. <https://doi.org/10.1177/08862605221135143>

TIEDE, Lydia / CARP, Robert / MANNING, Kenneth L., «Judicial attributes and sentencing deviation cases: do sex, race, and politics matter?», *The Justice System Journal*, 31(3), 2010, pp. 125-148. <https://doi.org/10.1080/0098261X.2010.10767970>

TONRY, Michael, «Punishment policies and patterns in Western countries», en TONRY, Michael / FRASE, Richard S. (eds.), *Sentencing and Sanctions in Western Countries*, Oxford University Press, Oxford, 2001, pp. 3-28. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195130539.003.0001>

TONRY, Michael, «Determinants of Penal Policies», en TONRY, Michael (ed.), *Crime, Punishment, and Politics in Comparative Perspective*, *Crime and Justice: A Review of Research*, 36, University of Chicago Press, Chicago, 2007, pp. 1-48. <https://doi.org/10.1086/518582>

ULMER, Jeffery T., «Recent Developments and New Directions in Sentencing Research», *Justice Quarterly*, 29(1), 2012, pp. 1-40. <https://doi.org/10.1080/07418825.2011.624115>

ULMER, Jeffery T. / JOHNSON, Brian, «Sentencing in Context: A Multilevel Analysis», *Criminology*, 42(1), 2004, pp. 137-178. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2004.tb00516.x>

ULMER, Jeffery T. / BRADLEY, Mindy S., «Variation in trial penalties among serious violent offenders», *Criminology*, 2006. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2006.00059.x>

ULMER,, Jeffery T. / LASKORUNSKY, Julia A., «Sentencing Policies and Practices in Pennsylvania: Four Decades of Change», *Oxford Handbook Topics in Criminology and Criminal Justice*, 2014, pp. 1 ss. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199935383.013.150>

VALLBÉ, Joan J. / RODRIGUEZ-FOLCH, Carmen, The effects of judges' gender on decisions regarding intimate partner violence, *Journal of Empirical Legal Studies*, 20(3), 2023, pp. 641 - 668.

WEINSTEIN, Ian, «The historical roots of regional sentencing variation», *Roger Williams University Law Review*, 11(2), 2006, pp. 493-509.